

ناوسیه

معتقدان به مهدی بودن **امام صادق (علیه‌السلام)** را ناوسیه نامند.
[۱] سلیمان‌تین، خدام‌اد، فرهنگ نامه مهدویت، ص ۴۴۰.
این فرقه یکی از فرق انحرافی در شیعه محسوب می‌شود.

فهرست مندرجات

- ۱ - ضرورت بحث
- ۲ - رهبر فرقه
- ۳ - عقاید ناوسیه
- ۴ - واقعه
- ۵ - ادله ناوسیه
- ۶ - انقراض تفکر ناوسیه
- ۷ - جمع‌بندی
- ۸ - پانویس
- ۹ - منابع

ضرورت بحث

مهدویت علاوه بر اینکه از نظر مفهوم و تبیین معارف بلند آن در جامعه اسلامی به تدریج اعلام می‌شد در هر زمانی به مقدار نیاز **زمان** و مقتضیات آن مورد بررسی واقع می‌شد. از نظر مصداق نیز در جامعه اسلامی به صورت‌های گوناگون ابراز شده که قطعاً یک مصداق آن صحیح و بقیه **باطل** می‌باشد.
عده‌ای از **شیعیان** به دنبال **مهدی موعود** بی‌صبرانه به **انتظار** می‌نشینند ولی برخی با اعلام شخصی به عنوان مهدی موعود به دنبال او حرکت می‌کنند. ظهور و ادعای مهدویت درون جامعه **شیعه** بسیار به چشم می‌آید در حالی که بطلان تمام آنها واضح است. **فرقه کیسانیه، واقفه، زیدیه، مجذبه** و ... هرکدام به نوبه خود مهدی موعود را به تصویر کشیدند در حالی که فساد این نظرات بعد از مدت کمی برای خودشان واضح شد. یکی از فرقی که مهدویت را در اواسط قرن دوم اعلام نمود فرقه ناوسیه است.

رهبر فرقه

- رهبر این فرقه اهل **بصره** است و نامش **ناوس** و یا اینکه **عجلان بن ناوس** است
- [۱] سفر ابنی، طاهر بن محمد، التبصیر فی الدین، بیروت، عالم‌الکتاب، ۱۹۸۳، الطبعة الاولى، ص ۳۷.
  - [۲] شهرستانی، عبدالکریم، الملل و النحل، بیروت، دارالمعرفة، ۱۴۰۴، ج ۱، ص ۱۹۵.
  - [۳] عقیقی، عبدالرزاق، منکره التوحید، السعودیه، وزارة الشؤون الاسلامیه و الاوقاف و الدعوة و الارشاد، الاولى، ۱۴۲۰، امجد، ص ۱۳۲ ۱۳۳.
  - [۴] اشعری، ابو الحسن، مقالات الاسلامیین، بیروت، دار الاحیاء التراث العربی، ص ۲۵.
- و برخی او را **عبدالله بن ناوس** نامیده‌اند.
- [۵] شیخ مفید، الفصول المختارة، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ هجری قمری، ص ۳۰۵.
- احتمال دارد که ناوس نام روستایی باشد که این فرد از آن منطقه است.
- [۶] عقیقی، عبدالرزاق، منکره التوحید، السعودیه، وزارة الشؤون الاسلامیه و الاوقاف و الدعوة و الارشاد، الاولى، ۱۴۲۰، امجد، ص ۱۳۳.
  - [۷] شهرستانی، عبدالکریم، الملل و النحل، بیروت، دارالمعرفة، ۱۴۰۴، ج ۱، ص ۱۹۵.
- فلذا عنوان ناوسیه برگرفته از اسم این شخصی یا محل زندگی اوست.
- [۸] شهرستانی، الملل و النحل، ج ۱، ص ۱۹۵.

عقاید ناوسیه

فرقه ناوسیه یکی از این فرقی است که خواسته یا نلخواسته با عدم درک صحیح از مهدویت به مهدویت **امام صادق (علیه السلام)** گروید. این فرقه امامت را در اولاد **علی بن ابی طالب (علیه السلام)** تا امام صادق (علیه السلام) قبول دارد ولی منکر **شهادت** امام صادق (علیه السلام) است و علاوه بر این انکار، معتقدند که امام صادق (علیه السلام) مهدی موعود است و نمی‌میرد.

[۱۰] **اسفر اینی، طاهر بن محمد، التنصیر فی الدین، بیروت، عالم الکتب، ۱۹۸۳، الطبعة الاولى، ص ۳۷.**

[۱۱] **شهرستانی، عبدالکریم، المال والنحل، بیروت، دار المعرفه، ۱۴۰۴، ۲ مجلد، ج ۱، ص ۱۹۵.**

بلکه از نظرها **غانب** شده است.

[۱۲] **فخر رازی، محمد بن عمر، اعتقاد المسلمین و المشرکین، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۰۲، ص ۵۳.**

چون این فرقه بر امام صادق (علیه السلام) تطبیق مهدویت نموده به ایشان **جعفر** به نیز گفته شده است. عده‌ای از نویسندگان فرق و مذاهب از جمله مشخصات این گروه را **تکفیر ابوبکر** و **عمر** بر شمرده‌اند.

[۱۳] **اسفر اینی، طاهر بن محمد، التنصیر فی الدین، بیروت، عالم الکتب، ۱۹۸۳، الطبعة الاولى، ص ۳۷.**

ناوسیه عقیده داشتند **جعفر بن محمد (علیهما السلام)** زنده است و نمی‌میرد. او **مهدی آخر الزمان** است. آشکار می‌شود و بر مردمان فرمانروایی می‌کند. آنان می‌پنداشتند از وی **روایت** شده است: «اگر کسی بر شما فراز آید و بگوید مرا **بیمار** یافته و مرده مرا شسته است، باور نکنید و بدانید من **سور** شما و دارنده **شمشیر** هستم.» به سبب کلمه **شمشیر**، این طایفه را **صارمیه** نیز خوانده‌اند.

[۱۴] **محمد جواد مشکور، فرهنگ فرق اسلامی، ص ۴۳۶.**

همچنین وی می‌گفت: «حضرت علی (علیه السلام) برترین فرد **امت اسلام** بود و هر کس او را **تفضیل** ندهد، **کافر** است.»

[۱۵] **سلیمانین، خدامراده، فرهنگ نامه مهدویت، ص ۴۴.**

واقفیه

این واژه اصطلاحی است که بر معتقدین به **مهدویت** برخی افراد و **توقف** آنها به طوریکه از دیگر **اهل بیت (علیهم السلام)** منحرف شوند اطلاق می‌شود. مانند **واقفیه** محض که قائل به **مهدویت امام موسی بن جعفر (علیه السلام)** است و همچنین **باقریه** که قائل به **مهدویت امام باقر (علیه السلام)** بودند. ناوسیه نیز به خاطر اعتقادی که نسبت به امام صادق (علیه السلام) ابراز داشته به **واقفیه جعفریه** نامیده می‌شود.

ادله ناوسیه

این عده مدعی هستند که امام صادق (علیه السلام) فرموده است که **مرگ** من را باور نکنید. زیرا من **صاحب** شما هستم پس اگر **سیر** من را دیدید که برای شما فرستادند قبول نکنید.

[۱۶] **نوبختی، حسن بن موسی، فرق الشیعه، بیروت، دار الاضواء، ۱۴۰۴-۱۹۸۴، ۱ مجلد، ص ۶۷.**

همچنین مدعی هستند که **امام** فرموده است: اگر کسی برای شما در مورد من **خبر** آورد که **فوت** نموده و **غسل** و **کفن** داده، **تصدیق** نکنید. زیرا من صاحب شما هستم، همان که صاحب **شمشیر** است.

[۱۷] **نوبختی، حسن بن موسی، فرق الشیعه، بیروت، دار الاضواء، ۱۴۰۴-۱۹۸۴، ۱ مجلد، ص ۶۷.**

[۱۸] **شهرستانی، عبدالکریم، المال والنحل، بیروت، دار المعرفه، ۱۴۰۴، ۲ مجلد، ج ۱، ص ۱۹۵.**

همچنین عده‌ای از ایشان این مطلب را از فردی ناوسیه به نام **عبیسه بن مصعب** از امام صادق (علیه السلام) آورده‌اند.

[۱۹] **حلی، ابن داود، رجال ابن داود، یک جلد، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۰ ه. ق، ص ۲۶۵.**

انقراض تفکر ناوسیه

بر معتقدین به این **عقیده** نمی‌توان نام **فرقه** نهاد بلکه **ماهیت** این گروه، انحراف عقیده تعدادی از افراد نسبت به **امام صادق (علیه السلام)** بوده است که هیچ اثر علمی و شخصیت بارزی در بین آنها وجود نداشته است. زیرا **شیبه** مهدویت امام صادق (علیه السلام) جز برای افراد خطاکار و ساده اندیش و یا سوجدو و ریاست طلب اتفاق نمی‌افتد. علاوه بر اینکه **انحراف** افراد در هر مورد و به هر عنوان که باشد به معنی وجود یک فرقه نیست. به همین دلیل در **تاریخ** فقط اسمی از این منحرفین آمده است.

در کشف نام **رئیس** و **رهبر** چنین تفکری اختلاف است و این شواهد نشان دهنده عدم موجودیت فرقه ناوسیه است بلکه اگر چیزی ثابت شود گمراهی فردی مجهول الاسم به نام فلان بین فلان ناووس است.

[۲۰] **نوبختی، حسن بن موسی، فرق الشیعه، بیروت، دار الاضواء، ۱۴۰۴-۱۹۸۴، ۱ مجلد، ص ۶۷.**

به همین دلیل **شیخ مفید** بعد از رد الله و ادعای این افراد می‌فرماید که اصلاً **فرقه‌ای** به نام ناوسیه ادامه نداشته است و در ابتدا نیز افراد زیادی نبودند و فرد مشهوری از ایشان به **علم** وجود ندارد و نه کتابی از ایشان خوانده شده است بلکه فقط حکایت از افرادی محدود است که اعتقادشان پا نگرفت و از بین رفتند.

[۲۱] **شیخ مفید، الفصول المختارة، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ هجری قمری، ص ۳۰۸.**

جمع‌بندی

روشن است این ادعا درباره امام صادق (علیه السلام) درست نیست و طبق شهادت مسلم تاریخ آن حضرت به **شهادت** رسیده است.

[۲۲] **شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۳۷.**

امام صادق (علیه السلام) خود فرمود: هنگامی که سه اسم محمد، علی و حسن، به طور متوالی در امامن (علیهم السلام) جمع شد، چهارمین آنان قائم است. مفضل بن عمر گوید: بر امام صادق (علیه السلام) وارد شدم و عرض کردم: «ای آقای من! کاش جانشین خودت را به ما معرفی می‌کردی»، فرمود: ای مفضل! امام بعد از من فرزند موسی است و امام خلف و موسعود منتظر (محمد)، فرزند حسن بن علی بن محمد بن علی بن موسی است. [۲۳] شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمة، ج ۱، ص ۳۳۴، ح ۴.

این گروه، پس از چندی از بین رفتند.

[۲۴] شیخ طوسی، کتاب الغیبة، فصل ۱، الدلیل علی فساد قول الناوسیة.

پانویس

۱. ↑ سلیمانین، خادم‌اد، فرهنگ نامه مهدویت، ص ۴۰.
۲. ↑ اسفر اینی، طاهر بن محمد، التبصیر فی الدین، بیروت، عالم الکتب، ۱۹۸۳، الطبعة الاولى، ص ۳۷.
۳. ↑ شهرستانی، عبدالکریم، الملل والنحل، بیروت، دار المعرفه، ۱۴۰۴، ۲ مجلد، ج ۱، ص ۱۹۵.
۴. ↑ عفیفی، عبدالرزاق، مذکره التوحید، السعودیه، وزارة الشؤون الاسلامیه والاقاف والدعوة والارشاد، الاولی، ۱۴۲۰، مجلد، ص ۱۳۲-۱۳۳.
۵. ↑ اشعری، ابوالحسن، مقالات الاسلامیین، بیروت، دار الاحیاء التراث العربی، ص ۲۵.
۶. ↑ شیخ مفید، الفصول المختارة، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ هجری قمری، ص ۳۰۵.
۷. ↑ عفیفی، عبدالرزاق، مذکره التوحید، السعودیه، وزارة الشؤون الاسلامیه والاقاف والدعوة والارشاد، الاولی، ۱۴۲۰، مجلد، ص ۱۳۳.
۸. ↑ شهرستانی، عبدالکریم، الملل والنحل، بیروت، دار المعرفه، ۱۴۰۴، ۲ مجلد، ج ۱، ص ۱۹۵.
۹. ↑ شهرستانی، الملل والنحل، ج ۱، ص ۱۹۵.
۱۰. ↑ اسفر اینی، طاهر بن محمد، التبصیر فی الدین، بیروت، عالم الکتب، ۱۹۸۳، الطبعة الاولى، ص ۳۷.
۱۱. ↑ شهرستانی، عبدالکریم، الملل والنحل، بیروت، دار المعرفه، ۱۴۰۴، ۲ مجلد، ج ۱، ص ۱۹۵.
۱۲. ↑ فخر رازی، محمد بن عمر، اعتقاد المسلمین والمشرکین، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۰۲، ص ۵۳.
۱۳. ↑ اسفر اینی، طاهر بن محمد، التبصیر فی الدین، بیروت، عالم الکتب، ۱۹۸۳، الطبعة الاولى، ص ۳۷.
۱۴. ↑ محمد جواد مشکور، فرهنگ فرق اسلامی، ص ۴۳۶.
۱۵. ↑ سلیمانین، خادم‌اد، فرهنگ نامه مهدویت، ص ۴۰.
۱۶. ↑ نوبختی، حسن بن موسی، فرق الشیعه، بیروت، دار الاضواء، ۱۴۰۴-۱۹۸۴، مجلد، ص ۶۷.
۱۷. ↑ نوبختی، حسن بن موسی، فرق الشیعه، بیروت، دار الاضواء، ۱۴۰۴-۱۹۸۴، مجلد، ص ۶۷.
۱۸. ↑ شهرستانی، عبدالکریم، الملل والنحل، بیروت، دار المعرفه، ۱۴۰۴، ۲ مجلد، ج ۱، ص ۱۹۵.
۱۹. ↑ حلی، ابن داود، رجال ابن داود، یک جلد، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۰ ه.ق، ص ۲۶۵.
۲۰. ↑ نوبختی، حسن بن موسی، فرق الشیعه، بیروت، دار الاضواء، ۱۴۰۴-۱۹۸۴، مجلد، ص ۶۷.
۲۱. ↑ شیخ مفید، الفصول المختارة، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ هجری قمری، ص ۳۰۸.
۲۲. ↑ شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمة، ج ۱، ص ۳۷.
۲۳. ↑ شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمة، ج ۱، ص ۳۳۴، ح ۴.
۲۴. ↑ شیخ طوسی، کتاب الغیبة، فصل ۱، الدلیل علی فساد قول الناوسیة.

منابع

سایت پژو و هه، برگرفته از مقاله «فرقه ناوسیة»، تاریخ باز یابی ۱۳۹۵/۲/۲۰.
سلیمانین، خادم‌اد، فرهنگ نامه مهدویت، برگرفته از مقاله «ناوسیة»، تاریخ باز یابی ۱۳۹۵/۲/۲۰.

رده‌های این صفحه: مقالات پژو و هه